

SEKCIJA ZA ZGODOVINO FARMACIJE PRI SFD

STROKOVNA ESKURZIJA V ŠVICO OD 10. DO 12. 9. 2019

Ekskurzijo smo pripravili v lastni organizaciji s pomočjo agencije Kompas, Ljubljana in nas je vodila po sledih farmacevtske industrije in farmacevtskega muzeja v Baslu. Švica ima bogato in zanimivo farmacevtsko zgodovino in tradicijo (F. Hoffmann-La Roche Ltd., Ciba-Geigy AG. in

Sandoz Pharma Ltd). Prav v Baslu je bilo že v preteklosti več farmacevtskih podjetij, ki so praviloma izhajala iz kemijske industrije sintetičnih barvil, medtem ko je podjetje F. Hoffman-La Roche osnovano na izdelavi in predelavi naravnih rastlinskih izvlečkov.

Tovarna F. Hoffmann-La Roche / Roche / Basel

Obisk **centrale Roche v Baslu** z vodenim ogledom njihove interne muzejske zbirke (The Roche historical Collection in s poudarkom na izjemno bogatem arhivu dokumentov in opreme s področja farmacevtskega delovanja je bil osrednji del ekskurzije. Ljubeznivo nas je sprejel kurator zgodovinske zbirke in arhiva ter naš vodič po tovarni Alexander L. Bieri. Zelo zanimivo in s posebnim pristopom nam je predstavil zgodovino tovarne od ustanovitve leta 1896 do sedaj. Zgodovina je iznajdljivo prikazana na notranji steni večnadstropne stavbe in jo sledimo pri počasnem sestopu po stopnicah do pritličja. Ob tem smo dobili tudi plastični občutek o tej bogati zgodovini. Ogledali smo si tudi maketo tovarne na lokacijah v Baslu in Grenzachu v Nemčiji.

Nato smo si ogledali izredno in bogato zgodovinsko zbirko in arhive 3. nadstropja pod zemljo, ki so posebno zaščiteni proti vlagi in vdoru vode iz bližnje reke Ren. Impresionirali so nas eksponati z različnih področij farmacije.

Prof. Borut Božič, Jana Božič, Irena Obreza Smolnikar, Ivan Remškar, Alenka Remškar, Karlina Turk, Irena Debeljak, Darja Frankič in prof. Aleš Obreza

Arhiv vsebuje dokumente, tiskani material, fotografije, filme, arhitekturne načrte in artefakte (stroje, naprave, farmacevtsko, laboratorijsko opremo, anatomske preparate) od ustanovitve tovarne dalje in pa ustanovitve sestrške tovarne Roche v Angliji leta 1908. Poleg dragocene dokumentacije vsebuje zbirka tudi fotografije in filme angleških fotografov in filmskih ustvarjalcev kakor tudi načrte stavb nekdanjih prostorov Roche v Angliji, Welwyn Garden City.

Ker se Roche ne more prostorsko širiti na mestni površini, ki je omejena in izredno draga, so bili prisiljeni zgraditi pisarne za 200 sodelavcev in avditorij s 500 sedeži v 178 m visoki piramidi z 41 nadstropji. Tej bo sledila druga, še višja piramida, nad 200 m, ki so jo že začeli graditi.

Bili smo počaščeni, ker smo bili gosti tovarne na razgledni ploščadi na vrhu piramide, ki je trenutno najvišja stavba v Švici. Imeli smo krasno sončno vreme in smo lahko opazovali pokrajino na drugi strani meje z Nemčijo in Francijo in tudi velik del Švice v daljni okolici Basla. Šele tukaj smo lahko ugotovili vso razsežnost Rocha v primerjavi z ostalo farmacevtsko in kemično industrijo v okolici. Predstavniku Rocha, kuratorju g. Alexandru Bieriju smo predali knjigo Zgodovina zdravstva in medicine na Slovenskem, Poslovno poročilo Univerze v Ljubljani ob 100-letnici obstoja in Raziškovalno brošuro Fakultete za farmacijo ter ob tem predstavili delovanje naše fakultete.

Farmaceutski muzej (Pharmazie-Historisches Museum der Universität Basel, Totengässlein) Basel

Univerza v Baslu, na kateri so pred dvema letoma praznovali 100-letnico poučevanja farmacije, ima v svojem Farmaceutskem muzeju eno največjih farmacevtskih zbirk na svetu in predstavlja zgodovino in proizvodnjo zdravil. Ustanovljen je bil leta 1925 in je še sedaj v originalnem okolju in stavbah »Zum Vorderen Sessel« in v izvorni postavitvi. Tukaj sta delovala tudi Erasmus von Rotterdam in zdravnik in alkimist Paracelsus ter kasneje Tadeus Reichstein, ki je leta 1950 dobil Nobelovo nagrado za fiziologijo in medicino. Postavitev eksponatov ni tipično muzejska, ko so razstavljeni samo posamični artefakti, temveč je namenjena študiju. Tako je v vitrinah na ogled množica eksponatov, kar prvi trenutek izpade natrpano, hkrati pa omogoči obiskovalcu vpogled v bogastvo zbirk in domiselno raznolikost posameznih pripravkov, posodja, pribora v pretekli farmacevtski praksi. Tako je muzej uporabljen tudi v rednem študiju farmacije, saj daje sistematičen vpogled v zdravilstvo in farmacijo od samih začetkov (amuleti) do sodobnih dni z bogatim naborom primerkov materije medicine in spremljevalnega gradiva. Z zanimanjem smo si ogledali alkimistični laboratorij z originalnimi predmeti in eksponati iz 16. in 17.

stoletja. Farmaceutski laboratorij pa datira iz leta 1800, kjer so se ročno izdelovala zdravila iz zdravilnih zelišč in ostalih sestavin. Zanimiva je bila tudi zbirka starih farmacevtskih preparatov in zdravil, na primer iz ožgane veverice, prahu egipčanske mumije in drugih. Prikazani so tudi pripravki, ki so se uporabljali ob epidemijah in pandemijah tekom stoletij.

Muzej nam je razkazal mladi, zelo razgledani direktor muzeja Philippe Wanner.

Ogled mestne lekarne Engel Apotheke (Lekarna pri zlatem angelu) v Baslu z bogato zgodovino

To je ena najstarejših lekarn v Švici, s krasnim starinskim pohištvom v oficini, večinoma še iz leta 1638. Zelo dobro pa je prilagojena na moderno poslovanje sedanjega časa in potreb glede storitev, posvetovanja in asortimaja. Kolegica nam je ljubeznivo odgovarjala na naša vprašanja. V lekarni se je od ustanovitve izmenjalo že veliko lastnikov, vendar so vsi spoštovali tradicijo in cenili staro opremo. Zlasti izstopa stara recepturna miza s pozlačenim nastavkom iz leta 1730.

Že predhodno smo se želeli prijaviti pri Združenju mestnih lekarn in Pokrajinskem lekarniškem združenju lekarn za ogled dveh večjih lekarn v mestu in kratek strokovni razgovor. Farmaceutki, vodji obeh združenj, pa nas nista bili pripravljene sprejeti.

Ogled starega mestnega jedra v Baslu

Ogledali smo si zgodovinski center ob Renu in se sprehodili na grič nad reko, kjer nas je prof. Obreza zanimivo vodil po **katedrali (Basler Muenster)** z dobro ohranjenimi ro-

manskimi elementi in grobom Erasmoda Rotterdamskega ter kripti v cerkvi. Prof. Božič pa je povsod poskrbel za zanimive fotografije. Sprehodili smo se po starih zanimivih ulicah z muzeji in malimi trgovnicami. Obiskali smo **Etnografski muzej** s preko 300.000 muzejskimi kosi, ki niso razstavljeni po geografskih področjih, temveč po področjih človekovega doživetja in delovanja, npr. doživetje neskončnosti, velikosti in merjenje, iniciacije odraslosti, sla po znanju in drugo. Po nakupovalni ulici Freie Strasse in tržnici Marketplatz smo se spustili proti Renu in občudovali krasno panoramo mesta ob sončnem zahodu.

V Ljubljano smo se vrnili preko Züricha, kjer smo se z ogledom starega mestnega jedra, več mestnih lekarn in številnih malih trgovnic z zgodovino še iz cehovskega sistema ter mestne katedrale Fraumünster poslovali od Švice in se vrnili v Ljubljano.

Irena Debeljak Dermelj